

Paul-Henri Spaak: Euroopa visionäär ja andekas veenja

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

Euroopa riigimees – just sellist tiitlit väärrib oma pikaajalise poliitilise karjääri tõttu belglane Paul-Henri Spaak.

End vanemaks valetades pääses Spaak Esimese maailmasõja ajal Belgia armeesse, kuid sattus peagi kaheks aastaks Saksa sõjavangi. Teise maailmasõja ajal üritas ta välisministrina edutult säilitada Belgia neutraalsust. Ta oli koos valitsusega sunnitud pagema eksiili, esmalt Pariisi, hiljem Londonisse.

Pärast Belgia vabastamist kuulus Spaak taas valitsusse, olles välis- ja peaminister. Juba Teise maailmasõja ajal koostas ta Beneluxi riikide ühendamise plaani ning asus kohe pärast sõda propageerima Euroopa ühendamist – toetades nii Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse kui ka Euroopa kaitseühenduse loomist.

Spaak leidis, et rahu ja stabiilsuse tagab kõige paremini riikide ühendamine siduvate lepingutega. Ta suutis nende eesmärkide saavutamisele kaasa aidata ÜRO esimese täiskogu eesistuja (1946) ning NATO peasekretärina (1957–1961).

Spaakil oli juhtiv osa ka Rooma lepingu sõnastamisel. 1955. aasta Messina konverentsil nimetasid kuus osalevat valitsust ta lepingut ettevalmistava komitee juhiks.

Tõus Belgia poliitikas

25. jaanuaril 1899 Belgias Schaerbeekis sündinud Paul-Henri Spaak kasvas tuntud ja poliitiliselt aktiivses belgia perekonnas. Tema vanaisa Paul Janson oli liberaalse partei silmapaistev liige ning sotsialistist ema Marie Janson esimene naine Belgia Senatis. Poliitikas oli tegev ka Spaaki onu Paul-Emile Janson, kes oli 1930. aastate lõpus Belgia peaminister.

Valetades oma vanuse kohta, astus Spaak Esimese maailmasõja ajal Belgia sõjaväkke. Varsti võtsid sakslased ta aga vangi ning järgmised kaks aastat veetis ta sõjavangilaagris. Pärast sõja lõppu

asus Spaak õigusteadust õppima. Sel ajal kujunes välja ka tema spordilembus – ta kuulus isegi tennisemeeskonda, kes esindas Belgiat 1922. aasta Davise karikavõistlustel.

Pärast kraadi omandamist asus Spaak tööle Brüsseli advokaadibüroos. 1920. aastal astus ta Belgia Sotsialistlikusse Tööparteisse. Tema tõus riigi poliitikas oli kiire ning 1938. aastal sai temast Belgia peaminister. Teise maailmasõja ajal oli ta Londonis asuva Belgia pagulasvalitsuse välisminister. Pärast Brüsselisse naasmist 1944. aastal oli ta sõjajärgsetes valitsustes nii välis- kui

ka peaminister. 1945. aastal sai Spaak rahvusvaheliselt tuntuks, kui ta valiti ÜRO täiskogu esimese istungi eesistujaks. 1956. aastal valis Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) nõukogu ta organisatsiooni peasekretäriks.

Panus Euroopa hüvanguks

Spaak oli tuntud oma kõneosavuse poolest: ta suutis inimesed end kuulama panna ja omas silmapaistvat veenmisoskust. Tänu nendele annetele ja oma nägemusele Euroopa koostööst oli Spaak üks suurimaid Euroopa lõimumisprojekti panustajaid.

Beneluxi moodustamine

Kuigi suurem osa Euroopast oli pärast Teist maailmasõda laastatud, nägi Spaak võimalust taastada Euroopa maailmajao tugevus läbi majandusliku ja poliitilise koostöö. Sõda kinnistas temas veendumust, et koostöö ühise eesmärgi nimel on palju tulemuslikum kui üksteise vastu sõdimine. Spaak oli üks inimesi, keda me praegu peame Euroopa Liidu rajajateks just seetõttu, et ta nägi sõjajärgse Euroopa ühendamise potentsiaali. Selle tõendus on Beneluxi moodustamine 1944. aastal.

Sellal kui Spaak töötas Londonis, jätkas sõda Mandri-Euroopas oma hävitustööd. Samal ajal töötas Spaak koos oma Madalmaade ja Luksemburgi kolleegidega täiesti uue ja äärmiselt ambitsioonika kava kallal. 1944. aastal sündis Benelux: Belgia, Madalmaade ja Luksemburgi vaheline tolliliit. Tegemist oli lihtsa ideega, mida ei olnud aga kunagi varem teostatud. Kolme riigi piirides tagati raha, inimeste, teenuste ja kaupade vaba liikumine ning sellest sai innustust Euroopa edasine lõimumine.

Messina konverents

1955. aastal valiti Spaak Euroopa juhtide osalemisel toimunud Messina konverentsil juhtima komiteed (Spaaki komitee), mille ülesanne oli koostada aruanne sellise Euroopa ühisturu loomise kohta. Messina konverentsil tegid kolm Beneluxi riiki ettepaneku

anda Euroopa lõimumisele uus hoog, lähtudes ühisturu loomisest ning transpordi- ja aatomienergia sektorite lõimimisest. Selle nn Spaaki aruande alusel kutsuti 1956. aastal kokku ühisturgu ja Euratomi käsitlev valitsustevaheline konverents ning selle tulemus olid 25. märtsil 1957 allkirjastatud Rooma lepingud, millega loodi 1958. aastal Euroopa Majandusühendus. Belgia nimel kirjutas lepingule alla Spaak.

Terve oma poliitilise karjääri vältel kaitses Spaak alati Euroopa lõimumist ja Euroopa Komisjoni sõltumatust. „Tuleviku Euroopa peab olema riikideülene Euroopa,” oli tema vastus Prantsusmaa presidendile de Gaulle'ile, et kummutada viimase nn Fouchet' plaan, mille eesmärk oli tõkestada Suurbritannia pääsemine Euroopa ühendustesse ja samas õõnestada nende riikideüleseid alustalasid. Spaaki nägemuses tugines Euroopa ühtsus eeskätt majanduslikele alustele. Belgia riigimees soovis küll ka poliitilist ühendamist, ent mitte ainult ühisturus osalevate riikide puhul. Seepärast ei toetanud ta mingeid täiendavaid samme enne seda, kui Suurbritannia on liiduga majanduslikult lõimunud. Spaak taandus poliitikast 1966. aastal ning suri 1972. aastal Brüsselis.

Spaak 1965. aastal Belgia nimel Euroopa lepingut allkirjastamas.

Vankumatu eurooplane

Spaak on kirjutanud end ajalukku Euroopa lõimumise edendajana. Ta uskus Euroopa ühendamise projekti juba enne, kui igasugune majandus- ja poliitiline koostöö Euroopas tegelikult alguse sai. Ta oli vankumatu eurooplane, kes suutis näha ka väljapoole oma riigi piire.